Patrizio Lainà

13.10.2020

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto perjantai 16.10.2020 klo 8.30

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021, HE 146/2020 vp

- Menokehysten joustettava taloustilanteen heikentyessä
- Elvytys tällä hetkellä parasta työllisyyspolitiikkaa
- Palvelu- tai matkailuseteli tukisi yrityksiä vastikkeellisesti
- Velkasääntöjen uudistaminen ja valtionvelkojen mitätöinti ajankohtaista koronakriisin jälkeen

Menokehysten joustettava tarvittaessa

Finanssipolitiikan viritys kiristyy kuluvaan vuoteen nähden, mutta säilyy elvyttävänä. Suomen elvytys ei ole poikkeuksellisen mittavaa vertailumaihin nähden. OECD ennakoi, että Suomi velkaantuu koronakriisin seurauksena vauhdilla, mutta selvästi vähemmän kuin euroalue tai OECD-maat keskimäärin. Julkista velkaantumista ei voida pitää akuuttina ongelmana.

Ensi vuodesta lähtien EU:n elpymisväline tukee Suomen taloutta. Huomionarvoista on, että **ilman EU:n elpymisvälinettä Suomenkin finanssipolitiikka olisi todennäköisesti selvästi kireämpää**. Tämä johtuu siitä, että Suomessa palataan menokehysten noudattamiseen, mutta EU:n elpymisvälineen menolisäyksiä ei lueta menokehyksiin kuuluviksi.

Finanssipolitiikan linjaa voi pitää alustavien ennusteiden valossa sopivana. Suomi on sitoutunut palaamaan menokehysten noudattamiseen ensi vuoden alusta lähtien, pois lukien koronakriisiin liittyvät menot. Tällä hetkellä talouden epävarmuudet ovat valtavia. **Vaikka menokehyksiin palaaminen ei lähtökohtaisesti ole ongelmallista, täytyy Suomella olla valmiutta joustaa menokehysten noudattamisesta, jos taloustilanne sitä edellyttää**.

Käyntiosoite:
Mikonkatu 8 A, 6. krs
0100 Helsinki
Postiosoite:
PL 421
00101 Helsinki

Puhelin: (vaihde)
+358 40 630 2882
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@sttk.fi

www.sttk.fi

Patrizio Lainà

13.10.2020

Elvytys nostaa työllisyyttä pysyvästi

Hallitus tavoittelee tilannetta, ettei työn riittämätön kysyntä rajoita työllisyyden parantumista. Tällä hetkellä on selvää, että työn kysyntä ei ole riittävää. **On epätodennäköistä, että tarjonta-puolen työmarkkinareformit nostavat työllisyyttä ennen kuin työn kysyntää on saatu nostettua merkittävästi**. Tämä edellyttää talouden palautumista vähintään koronakriisiä edeltävälle tasolle. Siihen saakka on syytä pidättäytyä työn tarjontapuolen reformien toimeenpanosta.

Hallituksen päätös noudattaa hallitusohjelmaa ja hylätä julkisen talouden tasapainotavoite sekä työllisyyden nostaminen 60 000 vuoteen 2023 mennessä perustuen poikkeukselliseen suhdanne-tilanteeseen on aiheellinen. Työllisyystavoitteen aikataulun siirtäminen vuosikymmenen loppuun ja uuden 80 000 työllisyystavoitteen asettaminen on realistinen ja perusteltu.

Keskellä koronakriisiä oleellista on minimoida työllisyyden heikentyminen. **Elvytys on todennäköisesti tällä hetkellä parasta työllisyyspolitiikkaa**. Suomessa 1990-luvun lama, globaali finanssikriisi ja eurokriisi opettivat, että hystereesi eli polkuriippuvuus on merkittävä tekijä talouskehityksen kannalta. Kerran korkealle päästettyä työttömyyttä on hyvin hidasta ja vaikeaa alentaa. Työttömyysaste ei koskaan olekaan palautunut 1990-luvun lamaa edeltävälle tasolle. **Riittävä elvytys on siksi erittäin tärkeää myös rakenteellisen työllisyyden nostamiseksi**.

STTK on tyytyväinen **Pohjoismaiseen työvoimapalveluiden malliin**. Henkilökohtaiseen kohtaamiseen panostaminen heti työttömyyden alussa ja karenssien kohtuullistaminen on myönteistä ja tehokasta. Työvoimapalveluiden lisäresursointi 70 miljoonalla eurolla on erittäin tarpeellista. Edellytyksessä hakea 0–4 työpaikkaa täytyy varata riittävästi tilannekohtaista harkintaa esimerkiksi aluekohtaisesti. Jatkossa on myös varmistettava, että te-palveluiden ja sote-palveluiden integrointi yhteen onnistuu saumattomasti.

Palkkatuen yksinkertaistaminen, tukitasojen yhtenäistäminen ja tuen sitominen työnantajaan on kannatettava uudistus-kokonaisuus. Lisäksi olisi syytä kiinnittää huomioita ikääntyneiden työllistämismahdollisuuksien parantamiseen.

Käyntiosoite:
Mikonkatu 8 A, 6. krs
0100 Helsinki
Postiosoite:
PL 421
00101 Helsinki

Puhelin: (vaihde)
+358 40 630 2882
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@sttk.fi

www.sttk.fi

Patrizio Lainà

13.10.2020

Varhaiskasvatusmaksujen alentaminen ja **oppivelvollisuuden laajentaminen** lisäävät tasa-arvoa ja kehittävät osaamista sekä nostavat työllisyyttä tehokkaasti. On myös myönteistä, että osatyökykyisten, joissa on erittäin suuri työllisyyspotentiaali, työllistämiseen kehitetään välityömarkkinamalli ottaen esimerkkiä Ruotsin **Samhall-mallista**.

STTK on tyytyväinen siihen, että **ikääntyneiden työllisyyspaketti**, jolla tavoitellaan 10–12 000 työllistä, lähetettiin työmarkkinajärjestöjen valmisteluun.

Lisäksi kannattaisi harkita **lyhennetyn työajan mallien** luomista tulevien talouskriisien varalle. Työajan lyhentäminen vähentää tarvetta irtisanomisiin ja lomautuksiin, ylläpitää osaamista ja työkykyä sekä turvaa toimeentuloa. Täten se ehkäisee rakenteellisen työttömyyden syntymistä. Esimerkiksi Ruotsissa ja Keski-Euroopassa lyhennetty työaika on yleisesti käytössä oleva sopeutumismekanismi talouskriiseihin.

Kuntien tukeminen perusteltua

Valtion tuki kunnille nousi budjettiriihessä noin neljään miljardiin euroon jaksottuen useammalle vuodelle. **Kuntien tukeminen valtion toimesta ei lähtökohtaisesti lisää julkisen sektorin velkaantumista, kun sitä tarkastellaan kokonaisuutena**. Valtiolla on paremmat edellytykset velkaantua koronakriisissä, joten kuntien mittavat tuet ovat aiheellisia. Valtion tuen ansiosta valtiovarainministeriön ennusteen mukaan kuntien alijäämä supistuu tänä vuonna.

Työllisyysrahaston päätös ensi vuoden työttömyysvakuutusmaksuista perustuu oletukselle, että valtio jatkaa määräaikaista osallistumista lomautuspäivärahojen rahoittamiseen peruspäivärahojen rahoitusosuuden määrällä. Valtion talousarvioehdotus ei kuitenkaan sisällä valtion rahoitusosuutta lomautuspäivärahoihin. **Loppuvuoden aikana tulisi varmistaa, että talousarvioehdotusta täydennetään valtion rahoitusosuudella lomautuspäivärahoihin**.

Pääomittamista ja palveluseteleitä vastikkeettomien avustusten sijaan

Valtio on tukenut yrityksiä koronakriisissä hyvin avokätisesti. On hyvin mahdollista, että yritykset tarvitsevat vielä lisää tukea. **Jos lisätukea päätetään myöntää, on tärkeää huolehtia siitä, että tuki on vastikkeellista.**

Käyntiosoite:
Mikonkatu 8 A, 6. krs
0100 Helsinki
Postiosoite:
PL 421
00101 Helsinki

Puhelin: (vaihde)
+358 40 630 2882
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@sttk.fi

www.sttk.fi

Patrizio Lainà

13.10.2020

Suurempien yritysten pääomittaminen on perusteltua, sillä yritysten tukemisen vastineeksi valtio saa omistusosuutta, jonka se voi halutessaan realisoida kriisin jälkeen. Pääomittaminen pienentää selvästi tukemisen hintaa julkiselle taloudelle, vaikka lopputulos yrityksen vakavaraisuuden näkökulmasta on käytännössä sama kuin avustusten jakamisessa.

Pääomittaminen auttaa havaitsemaan tukea tarvitsevat yritykset avustuksia paremmin. Todennäköisesti avustuksia on vaatimassa myös sellaiset yritykset, joita koronakriisi ei niin voimakkaasti ole koskettanut. Koska pääomittamisessa myös yrityksen omistajuutta ja siten päätöksentekovaltaa siirtyy julkiselle sektorille, on epätodennäköistä, että pääomittamista hakisivat myös sellaiset yritykset, jotka eivät tukea välttämättä tarvitse. Siten pääomittaminen vähentää epäsymmetrisen informaation ongelmaa, jonka poliitikot ja virkamiehet väistämättä kohtaavat päättäessään kenelle tukea myönnetään.

Myös erilaiset rajoitukset tukien myöntämisessä auttavat vähentämään epäsymmetrisen informaation ongelmaa. **Esimerkiksi osingonjaon, veroparatiisien käytön ja johdon tulospalkkioiden kieltäminen voivat olla tehokkaita keinoja suunnata tukia niitä aidosti tarvitseville**. Tämänkaltaisia rajoituksia yritysten tukemisessa on käytössä esimerkiksi Tanskassa, Hollannissa ja Espanjassa.

STTK on myös esittänyt koronakriisin pahiten kohtaamien alojen tukemiseksi palveluseteliä tai kohdennetummin matkailuseteliä. **Palvelu- tai matkailuseteli tukisi kansalaisten ostovoimaa, elvyttää taloutta ja on vastikkeellista yritystukea** vastikkeettomien tukien jakamisen sijaan.

Koronakriisin jälkeen täytyy varmistaa, että yritykset osallistuvat saamansa tuen rahoitukseen. Veronkiertoon on puututtava voimakkaammin ja listaamattomien yhtiöiden osinkoverohuojennusta täytyy selvästi pienentää. Myös kaikkiin yrityksiin tasapuolisesti kohdistuvia toimia kuten yhteisöveron nostoa on harkittava.

Koronakriisin jälkeen tarvitaan luovia ratkaisuja

Koronakriisi osuu kaikkiin EU:n jäsenmaihin ja kaikkien velka-asteet nousevat merkittävästi. Suomen suhteellinen asema ei kuitenkaan todennäköisesti heikkene ja korkojen ennakoidaan pysyvän alhaisina pitkään. Euroopan keskuspankki tukee euroalueen jäsenmaita mittavilla valtionvelkakirjojen ostoilla.

Patrizio Lainà

13.10.2020

Julkista taloutta rajoittaa taloudellisten realiteettien sijaan enemmän EU:n instituutiot ja finanssipolitiikan säännöt, joista tässä yhteydessä keskeisin on 60 prosentin velka-aste. On selvää, että **EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen noudattamiseen ei ole mitään yhteiskunnallisesti kestävää tietä takaisin perinteisillä keinoilla eli menoleikkauksilla ja veronkorotuksilla**.

Julkisen talouden vahvistaminen edellyttää EU:lta yhteisiä toimia. **Yksi mahdollisuus on yhteisesti hyväksyä pysyvästi korkeammat julkiset velka-asteet**. Varsinkin kun korot pysyvät matalina vielä pitkään, 60 %:n velka-aste ei ole relevantti sääntö. EU:ssa on tällä hetkellä käynnissä finanssipolitiikan sääntöjen uudelleenarviointi. Tämä olisi erinomainen tilaisuus päivittää velkasääntöjä vastaamaan muuttunutta todellisuutta.

Toinen vaihtoehto on pitäytyä nykyisessä finanssipolitiikan sääntökehikossa, mutta mitätöidä osa valtionveloista yhteisellä sopimuksella. Esimerkiksi koronakriisin aiheuttama osuus Euroopan keskuspankin hallussa olevista valtiovelkakirjoista on mahdollista mitätöidä. Teknisesti mitätöinti voidaan toteuttaa esimerkiksi muuntamalla valtionvelkakirjoja nollakorkoisiksi ikuisuuslainoiksi, alaskirjaamalla valtionvelkakirjoja tai lyöttämällä nimellisarvoltaan valtavia kriisikolikoita.

STTK ry

Lisätietoja

Patrizio Lainà, pääekonomisti
0405834432
patrizio.laina@sttk.fi